پژوهش‌های مدیریت عمومی
سال دوازدهم، شماره چهل و پنجم، پاییز ۱۳۹۸
صفحه ۱۰۸-۸۵

تاریخ دریافت : ۹۶/۰۹/۰۷
تاریخ پذیرش : ۹۷/۰۳/۱۰

Designing a Comprehensive Model for Anti-Corruption Based on the Native Environment in Iran

***Saeed Zarandi[1] and Reza Vaezi[2]**

1-Assistant Professor, Department of Management and Accounting, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.(Corresponding Author).Email:Saeed_zarandi@atu.ac.ir
2-Professor, Department of Management and Accounting, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Received: 28/11/2017; Accepted: 10/06/2018

Extended Abstract

Abstract

Many countries and international organizations like the World Bank and the International Monetary Fund, while providing prescriptions, impose structural changes. But what is Iranian model for the fight against corruption? The answer to this question is not so clear. In this regard around 45 theses and Persian books and over 30 foreign articles were examined. In order to localize models, legislation related to the issue of corruption and Islamic views in the fight against corruption and bribery Along with the remarks of the Supreme Leader in this field were examined. Reviewing the native version of the Anti-Corruption, 365 index were detected, including 24 major content and content organizers was then 8 content, and finally summarized in three Comprehensive content.

Introduction

Since 1991 and after wards world bank, IMF (International Monetary Fund), ECO, European Union in the field of aid to countries for preparation and execution of fighting strategies for corruption fighting literature for corruption developed and explanation of negative effect of corruption and conformity of fighting strategy took priority of action in many countries. Although now a days many countries rapidly move towards compiling public fighting strategies for corruption, but few of countries are successful. Particularly in most countries international organizations like world bank and IMF imposed the prescription recommended a structure alteration proportioned to these changes of the countries. If asks this question so which design the I.R. Iran uses for fighting

against corruption and there is not clear answer that can give from universities or other executive. In this research has considered to the problems of bureaucratic corruption in Iran.At first the present literature Scrutinized about 45 thesis and Persian books inside of the country.

Case study

In this research a native model for anti-corruption in Iran will be offered. The population of inspection and supervision of research staff, protection and management of executive agencies and a number of university professors met to discuss the fight against corruption were selected. Sample size was estimated at 60 people.

Materials and Methods

In this regard around 45 theses and Persian books and over 30 foreign articles were examined. In order to localize models, legislation related to the issue of corruption and Islamic views in the fight against corruption and bribery Along with the remarks of the Supreme Leader in this field were examined. Content analysis was used to model the qualitative method And to analyse data is used from confirmatory factor analysis and structural equation quantitative method for assessing the validity index with their respective structures.. In the study of factors affecting the fight against corruption has been through a questionnaire. The questionnaire was closed and the 5-point Likert scale is used. The importance of the fight against corruption was to the right and to the left of the status quo will be evaluated criteria. Method of distributing and collecting questionnaires, using the Internet (e-mail) and sometimes "been visiting. The validity of formal validity was used and 15 experts questionnaire and its relationship inspected. Cronbach's alpha coefficient was used to evaluate the reliability that all coefficients of each structure was higher than 0.7.

Discussion and Results

Reviewing the native version of the Anti-Corruption, 365 index were detected, including 24 major content and content organizers was then 8 content, and finally summarized in three Comprehensive content**.** The main aspect of comprehensive models of prevention, monitoring and dealing effectively with violations of institutions and systems. Secondly, given that the author while using existing models are not built models; Therefore, using thematic analysis of qualitative methods were used to produce the model. To anti-corruption should be considered in all aspects.

Conclusion

The final model in three parts: prevention PREVENTION, PREPRATION organizing and monitoring and dealing with violations PROSECUTION (3P) were set.

Keywords: corruption, Native models, strategies, content analysis.

الگوی جامع مبارزه با فساد اداری بر مبنای محیط بومی ایران

دکتر سعید زرندی* – دکتر رضا واعظی**

چکیده

در بسیاری از کشورها، سازمان‌های بین‌المللی مانند بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول ضمن ارائه نسخه‌های تجویزی، تغییرات ساختاری را متناسب با این تغییرات به کشورها تحمیل نموده اند. در حال حاضر تدوین استراتژی مبارزه با فساد ملی یکی از خواسته‌های جدی نظام از حوزه اجرایی است و در محافل اداری طراحی این استراتژی در دستور کار دست اندرکاران تدوین برنامه های توسعه ای نیز قرارگرفته است. اگر سؤال شود جمهوری اسلامی ایران از چه مدلی جهت مبارزه با فساد استفاده می‌کند پاسخ روشنی از طریق مجامع دانشگاهی و یا اجرایی به آن داده نمی‌شود. در این پژوهش مدلی بومی برای مبارزه با فساد اداری ایران ارائه شده است. در مرحله اول این پژوهش، ادبیات موجود در داخل کشور در حدود ۴۵ پایان‌نامه و کتاب فارسی و بیش از ۳۰ مقاله خارجی مورد بررسی قرار گرفت، سپس به‌منظور بومی کردن مدل، قوانین مصوب مرتبط با مسئله فساد اداری و نظریات اسلام در خصوص مبارزه با فساد به‌خصوص بحث رشوه و اسناد بالادستی نظام در حوزه مبارزه با فساد مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفت. با استفاده از ادبیات، ۳۶۵ شاخص استخراج گردید که این شاخص‌ها مقدمه ایجاد مدل تحلیلی بودند. در مرحله دوم با توجه به اینکه نگارنده ضمن استفاده از مدل‌های موجود به دنبال استفاده از مدل‌های پیش‌ساخته نبوده است؛ لذا با استفاده از روش تحلیل مضمون که از روش‌های کیفی است برای تولید مدل اقدام نمودند. در نتیجه مدلی با ۳ بعد و ۸ مؤلفه و ۲۴ شاخص حاصل شد. در ادامه به‌منظور تائید مدل از روش‌های کمی نیز استفاده شد که به منظور سنجش صحت ارتباط هر متغیر با شاخص‌های آن، ضمن اخذ نظر از خبرگان مبارزه با فساد اداری از آزمون تحلیل عاملی تأییدی با نرم‌افزار لیزرل نیز استفاده به عمل آمد. مدل حاصله با دو مدل سازمان همکاری و توسعه اقتصادی و نمایندگی ایالات متحده برای توسعه بین‌المللی مورد مقایسه قرار گرفت که نتایج حاصله پوشش بسیاری از شاخص‌های دو مدل دیگر و استفاده از شاخص‌های ایرانی و اسلامی در شاخص‌های مدل بومی تدوین‌شده می‌باشد. مدل نهایی در سه بخش پیشگیری[1]، ساماندهی[2] و نظارت و برخورد با تخلفات[3] (3P) تنظیم گردید.

واژه‌های کلیدی : مبارزه با فساد ، مدل بومی ،استراتژی ، تحلیل مضمون

* نویسنده مسئول - استادیار، گروه مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.
Saeed_zarandi@atu.ac.ir
** استاد، گروه مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

1-Prevention.
2-Prepration.
3-Prosecution.

مقدمه

فساد اداری، یک مشکل عمده در بسیاری از کشورهای جهان در نظر گرفته شده است که منحصر به فرد به کشورهای در حال توسعه نیست. حتی در کشورهای توسعه یافته و صنعتی است فساد اداری و عدم سلامت رسمی وجود دارد (*Soot, 2012*).

امروزه بحث در مورد اینکه آیا فساد به‌عنوان "گریس یا روغن[1]" چرخ‌های رشد درآمد و پیشرفت برخی از امور است، ادبیات تجربی قابل توجهی ایجاد کرده است (*Nur-tegin & Jakee, 2019*). نتایج پژوهش‌های انجام‌شده توسط سازمان شفافیت بین‌الملل در سال ۲۰۰۹ بین ۱۶۸ کشور نشان می‌دهد مردم جهان فساد را یک مسئله و مشکل بزرگ می‌دانند که به‌طور گسترده‌ای زندگی آنان را تحت تأثیر قرار داده و از هر ده نفر یک نفر از مردم جهان رشوه پرداخت کرده است و این میزان در کشورهای حوزه آسیا– اقیانوسیه افزایش داشته است (*Chêne & Heinrich, 2013*).

همچنین، طبق گزارش سازمان شفافیت بین‌الملل (TI) در سال ۲۰۱۷، ایران از بین ۱۶۷ کشور موردبررسی، در رتبه ۱۳۰ قرار دارد و در این میان کشور نیوزلند رتبه اول را داراست (*Transparency International, 2017*). فساد تأثیرات بسیاری در به هدر رفتن منابع و در نهایت عدم توسعه دارد و باعث پایین آمدن میزان تولید ناخالص ملی می‌گردد. حتی فساد باعث پایین آمدن کیفیت آموزش می‌گردد، باعث خسران در زیرساخت‌های عمومی و خدمات بهداشتی می‌شود و اثربخشی توسعه را به حاشیه می‌راند و باعث افزایش درآمد به صورت ناعادلانه می‌گردد، فاصله طبقاتی را افزایش می‌دهد و موجب گسترش فقر و کند شدن فرایند توسعه می‌گردد(*Shah, 2007*). یافته‌های حاصل از مطالعه صورت گرفته توسط رفیع پور (۲۰۰۹) که علاوه بر بررسی علل و عوامل و پیامدهای فساد، به بررسی میزان فساد در ایران و طبقه‌بندی سازمان‌های مختلف از لحاظ میزان فساد پرداخته، نشان از آن دارد (*Rafi pour, 2009*).

که در بخش دولتی (رشوه و پارتی‌بازی) وجود داشته و نسبت به ۵ سال گذشته روند صعودی داشته و بیشترین میزان فساد (میانگین ۳/۲۱) در شهرداری‌ها نسبت به سایر سازمان‌ها و بخش‌ها (گمرک، مالیات، مسئولین، نمایندگان، وزرا، پلیس و دادگاه) وجود

1-Greases

داشته است. باتوجه به یافته‌های مطالعه مذکور، شناخت علمی مبتنی بر شناخت زمینه‌ای علل و عوامل و همچنین گلوگاه‌های فساد نظام اداری کشور لازم و تدوین مدلی در جهت مبارزه با فساد اداری، گامی مؤثر در سامان‌دهی نظام اداری ایران است. شناسایی ابعاد مختلف و پیچیده، علل و عوامل متعدد تأثیرگذار و پیامدهایی که از فساد نشأت می‌گیرند مستلزم انجام مطالعات جامع و کاملی است تا دارای چنین ویژگی‌هایی باشند (LaFree, 2004). آن چیزی که بعد از گذشت سال‌ها، مشاهده می‌شود این است که صرف استفاده از مدل‌های بین‌المللی، نتوانسته موفقیت تدوین استراتژی‌ها را تضمین کند و بیش از هر زمانی نیاز به ترسیم اهداف و تقسیم‌کار مبتنی بر تحقق اهداف وجود دارد. آمار و اطلاعات و نتایج یافته‌های حاصل از تحقیقات و نظرسنجی‌های ملی و بین‌المللی از جمله سازمان شفافیت بین‌الملل و بانک جهانی حاکی از آن است که کشور ایران همانند بسیاری از کشورهای اسلامی علی‌رغم داشتن آموزه‌ها و تعالیم اسلامی، ارزشی و اخلاقی در زمینه‌ی فساد، در خصوص این مسئله از رتبه و جایگاه مناسبی برخوردار نیست و این امر نشانگر ضرورت انجام اقدامات و سیاست‌گذاری‌های کلان برای مبارزه با فساد و کاهش شکاف بین وضع موجود و وضع مطلوب است. تبیین جامعه عاری از فساد در سال‌های اخیر مورد تأکید عالی‌ترین مقامات، سند چشم‌انداز و برخی از قوانین و مصوبات کشورمان بوده است. در این پژوهش ضمن بررسی مدل‌های بین‌المللی و اشاره‌ای مختصر به دلایل ناکارآمدی آن‌ها در حوزه مبارزه با فساد و باتوجه به مطالعه اسناد بالادستی، قوانین مصوب مجلس و نیز سیاست‌های کلی نظام اداری، مدلی بومی برای مبارزه با فساد اداری ایران ارائه خواهد شد و با توجه به مصوبات اخیر در خصوص تدوین استراتژی ملی مبارزه با فساد اداری در ایران، مدل حاضر می‌تواند مقدمه‌ای بر یک تقسیم‌کار ملی قرار گیرد. این تحقیق به دنبال پاسخگویی به دو سؤال زیر است:

سوال ۱. مدل بومی مبارزه با فساد اداری ایران دارای چه اجزایی است؟

سوال ۲. آیا بین ابعاد و شاخص‌های مبارزه با فساد که برگرفته از روش تحلیل مضمون هستند به لحاظ آماری رابطه معناداری وجود دارد؟

پیشینه تحقیق

فساد معادل فارسی Corruption است. سازمان شفافیت بین‌الملل[1](TI) به‌اختصار فساد را: "سوءاستفاده از قدرت اعطاء شده برای انتفاع شخصی" تعریف کرده است (*Frederick et al., 1997*). در قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد مصوب ۷ آبان ماه سال ۱۳۹۰ مجمع تشخیص مصلحت نظام، فساد را این‌گونه تعریف نموده است: "فساد عبارت است از هرگونه فعل یا ترک فعلی است که توسط هر شخص حقیقی یا حقوقی به‌صورت فردی، جمعی یا سازمانی که عمداً و با هدف کسب هرگونه منفعت یا امتیاز مستقیم یا غیرمستقیم برای خود یا دیگری، با نقض قوانین و مقررات کشوری انجام پذیرد یا ضرر و زیانی را به اموال، منافع، منابع یا سلامت و امنیت عمومی و یا جمعی از مردم وارد نماید نظیر رشاء، ارتشاء، اختلاس، تبانی، سوءاستفاده از مقام یا موقعیت اداری، سیاسی، امکانات یا اطلاعات، دریافت و پرداخت‌های غیرقانونی از منابع عمومی و انحراف از این منابع به سمت تخصیص‌های غیرقانونی، جعل، تخریب یا اختفاء اسناد و سوابق اداری و مالی".

مدل‌ها و استراتژی‌های مبارزه با فساد

برای چندین دهه تحقیقات فساد به طور عمده در مورد دلایل فساد و پیامدهای آن و مطالعاتی نیز درزمینه‌ی طبقه‌بندی و مدل‌های پویای فساد متمرکز بوده است. از سال ۱۹۹۰ با گسترش ادبیات مبارزه با فساد رویکردهای استراتژیک ملی در این زمینه گسترش یافت. هوبِرتز[2] (۱۹۹۸) شش استراتژی را برای مبارزه با فساد مشخص کرده است: استراتژی اقتصادی، آموزشی، فرهنگی، بوروکراتیک و سازمانی، سیاسی، سرکوب‌کننده و قضایی. دِستا در مقاله‌ای با عنوان طراحی استراتژی‌های مبارزه با فساد برای کشورهای درحال‌توسعه (مطالعه موردی: کشور اریتره) که برگرفته از پایان‌نامه دکتری وی است استراتژی‌های مبارزه با فساد را در ۴ حوزه تبیین می‌نماید که عبارت‌اند از: اصلاحات بازار/ اقتصادی؛ اصلاحات بوروکراتیک/ اداری؛ اصلاحات ارتقاء شفافیت/ پاسخگویی؛ و اصلاحات ارتقاء پاسخگویی سیاسی (*Desta, 2004*). مونیکا دورهای در پایان‌نامه دکتری خود با عنوان "شاخص ارزیابی مبارزه با فساد: ضمن مرور تطبیقی از استراتژی‌های مبارزه با فساد

1-Trancparency International (TI).

2- Huberts

۱۵ کشور اروپای مرکزی و شرقی"، به ارائه شاخص‌هایی می‌پردازد که میزان جامعیت استراتژی‌های مبارزه با فساد در کشورها را در سه بازه زمانی ۱۹۹۵، ۲۰۰۲ و ۲۰۰۳ اندازه‌گیری کند. تفاوت پژوهش مونیکا با پژوهش‌های گذشته در این است که آن‌ها بر روش‌های کیفی استوار بودند ولی در این پژوهش محقق به‌صورت کامل از مِتد کمی استفاده کرده است. در قسمت اول این پژوهش، بر ۹ حوزه خط‌مشی‌گذاری تمرکز شده است که نمونه‌هایی از آن‌ها عبارت‌اند از: استراتژی مبارزه با فساد همه‌گیر، خط‌مشی‌های مبارزه با فساد، تأمین مالی احزاب سیاسی، پایش اموال، تعارض منافع، آزادی اطلاعات، تأمین و تدارک بخش عمومی، نظارت و کنترل مالی و معافیت و ایمنی. همچنین در بخش دوم، اقدامات مبارزه با فساد در زیر بخش‌های دولت بررسی می‌گردد که حوزه اجرایی، خدمات مدنی، قانون‌گذاری و امور قضایی را در برمی‌گیرد (*Dorhoi, 2005*). انور شاه[1] (۲۰۰۶) در مطالعاتی که برای بانک جهانی انجام داد اعلام کرد هر عمل فاسد سه عامل دارد: شخصی که عمل فاسد را انجام می‌دهد، شخصی که فعالانه یا غیر فعالانه در عمل فاسد مشارکت دارد و فردی و یا گروه بزرگی از افراد که هزینه‌های آن فساد را پرداخت می‌کنند، حتی اگر از آن آگاه نباشند. انور شاه بیان می‌کند که کشورهای با فساد بالا کیفیت پایین حکمرانی را دارند، کشورهایی که از نظر فساد متوسط هستند یک حکمرانی نسبی و کشورهایی که فساد پایین دارند یک دولت و حکمرانی خوب را دارند (*Shah & Huther, 2000*). هوپ[2] (۱۹۹۹)، ضمن تحلیل موفقیت‌های نسبتاً کمیاب و شکست‌های بی‌شمار از تلاش‌های ضد فساد در کشورهای مختلف، چندین عنصر کلیدی را که مانع از موفقیت و پیشرفت است را شناسایی می‌کند: محدودیت قدرت حاکمه به دلیل وجود بوروکراسی فاسد، فقدان رهبری مؤثر و عدم تعهد رهبران، اتکا بیش از حد بر راه‌حل‌ها و چاره‌های قانونی، فقدان کانون ویژه و قابل‌دسترس، ناکامی در یافتن همکار در خارج از دولت (استفاده از حمایت جامعه مدنی، بخش خصوصی و...).

1-Shah
2-Hope

ضرورت بومی‌سازی مدل‌های مبارزه با فساد

در طول دو دهه آخر قرن بیستم، نظریه و عملکرد اقتصاد توسعه تحت تأثیر مجموعه‌ای از سیاست‌ها قرار داشته که ویلیامسون آن‌ها را اجماع واشنگتنی نامید. این سیاست‌ها در آمریکای لاتین به سیاست‌های نئولیبرالیسم معروف‌اند اما بسیاری از صاحب‌نظران آن‌ها را سیاست‌های بازار باز می‌نامند. این سیاست‌ها بر ۱۰ عنوان بناشده که مهم‌ترین آن‌ها را می‌توان به سیاست‌های آزادسازی تجاری، مقررات زدایی و خصوصی‌سازی جمع‌بندی کرد. اتخاذ این سیاست‌ها از ۱۹۸۰ به بعد پیش‌شرط لازم جهت دریافت وام از بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول به حساب آورده می‌شد اما نکته حائز اهمیت در اجرای این سیاست‌ها این است که چنین فرض شده است مسائل نهادی، شرایط اجتماعی و سیاسی مطلوب بوده یا در فرایند اجرای این سیاست‌ها خود را سازگار کرده‌اند. برخلاف تصور در عمل، کشورهایی که این سیاست‌ها را دنبال کرده‌اند به دلیل فقدان زیرساخت‌های اقتصادی، حقوقی، قضایی و دیگر نهادهای لازم بعضاً با مشکلاتی مواجه و حتی دچار انصراف نیز شده‌اند *(Zarandi et al., 2013)*.

توجه به رویکردهای بومی در بسیاری از کشورها مدنظر قرارگرفته و از سال ۱۳۸۶ گفتمان جدیدی توسط رهبر انقلاب در ایران مطرح شد که به نوعی پاسخ به ناکارآمدی‌های قبلی و ضرورت توجه به رویکردهای اسلامی و ایرانی در طراحی مدل‌های توسعه داشت. این الگو، الگویی مقید از «توسعه» را دنبال می‌نماید. قید اسلامی بودن، به طور اجمالی چند شاخص اصلی را در توسعه ایجاد می‌کند و قید ایرانی بودن از توتالیتهٔ مدل توسعه غربی کاسته و به بومی شدن الگوی پیشـــرفت می‌انجامد. در استراتژی‌های مبارزه با فساد ارائه‌شده توسط بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول نیز هم گام با این سیاست‌های توسعه‌ای راهکارهای مشابهی را ارائه داده‌اند که در بسیاری از کشورها با عدم توفیق روبرو بوده است. لذا در پاسخ به ناکارآمدی مدل‌های مبارزه با فساد ارائه شده توسط نهادهای بین‌المللی طراحی مدل‌های بومی مبارزه با فساد ضروری به نظر می‌رسد.

جهت استخراج شاخص‌های بومی راه‌های زیر مد نظر قرار گرفت:

- استخراج شاخص از ادبیات پژوهش که در داخل کشور منتشرشده باشد و به مسئله فساد به صورت چندبعدی توجه کرده باشد.

- مطالعه اسناد فرادستی و قوانین و مستندات که بر مسئله مبارزه با فساد اثرگذار هستند. این اسناد عبارت‌اند از: قانون اساسی، سند چشم‌انداز، قانون برنامه پنجم و سیاست‌های کلی نظام اداری کشور و بیانات رهبری در این حوزه.
- بررسی قوانین مرتبط با حوزه مبارزه با فساد در کشور.

لازم به ذکر است این شاخص‌ها در کنار مطالعه وسیعی که به صورت تطبیقی از سایر کشورها انجام‌شده در طراحی مدل استفاده خواهند شد.

بررسی قوانین مبارزه با فساد در ایران

در اسناد فرادستی کشور به عنوان خط مشی‌های فراگیر و هادی (قانون اساسی، بیانات امام راحل، دیدگاه مقام معظم رهبری، سند چشم‌انداز بیست‌ساله، سیاست‌های کلی ناظر بر برنامه‌های توسعه) به موضوع مبارزه با فساد (پیشگیری، مراقبه و مقابله با فساد) برای داشتن نظام اداری سالم و عاری از فساد، به انحاء مختلف اشاره‌شده است. از جمله در اصول ۳، ۸، ۴۳، ۴۹، ۵۵، ۷۶، ۷۷، ۹۰، ۱۱۰، ۱۴۱، ۱۷۳، ۱۷۴، به کنترل و نظارت بر دستگاه‌های اجرایی و مبارزه با فساد، تباهی، انحصارطلبی، رشوه، اختلاس و... تصریح‌شده است (*Constitution of the Islamic Republic of Iran, 1989*). در سند چشم‌انداز، به عنوان هدف آرمانی منبعث از قانون اساسی، سلامت و از بین بردن فساد به عنوان یک آرمان مطرح‌شده که کشور باید در طی چهار برنامه توسعه به این آرمان دست یابد "جامعه ایران در افق سند چشم‌انداز، چنین ویژگی‌هایی خواهد داشت: برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره‌مندی از محیط‌زیست مطلوب" (*Text of the Perspective Document of the Islamic Republic of Iran on the 2025*).

به همین دلیل در سیاست‌های کلی برنامه‌های مختلف و به‌ویژه برنامه چهارم و پنجم توسعه ابلاغی از طرف مقام معظم رهبری، در چندین بند به‌طور صریح به موضوع مبارزه با فساد تأکید شده است:

-تلاش در جهت تحقق عدالت اجتماعی و ایجاد فرصت‌های برابر و ارتقاء شاخص‌هایی از قبیل آموزش، سلامت، تأمین غذا، افزایش درآمد سرانه و مبارزه با فساد.

- اصلاح نظام اداری و قضایی: افزایش تحرک و کارایی، بهبود خدمت‌رسانی به مردم، تأمین کرامت و معیشت کارکنان، به‌کارگیری مدیران و قضات لایق و امین و...(متن سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران).

علاوه بر موارد فوق در قوانین موضوعه داخلی از جمله قانون رسیدگی به تخلفات اداری ۱۳۷۲، قانون منع اخذ پورسانت در معاملات خارجی، قانون ممنوعیت تصدّی بیش از یک شغل و نیز قانون ارتقاء سلامت اداری و مبارزه با فساد ۱۳۹۰ نیز شاخص‌های مبارزه با فساد اداری موردبررسی و استخراج گردید.

مبارزه با فساد از منظر اسلام

از بررسی آراء فقهی علماء و فقها شیعی دریافتیم که چه فقهای متقدم و چه فقهای متأخر همگی بر حرمت رشوه در حکم و قضا اتفاق نظر دارند و بسیاری از علماء نیز لفظ رشوه را بدون ذکر «فی الحکم» عنوان کرده‌اند که این حرمت رشوه را در غیر حکم و قضا می‌رساند. البته بسیاری از بزرگان پرداخت رشوه را در صورت توقف تحصیل حق بر آن بلااشکال می‌دانند. در میان فقها اهل تسنن نیز فقها مذاهب چهارگانه رشوه را اخذ مال به قاضی جهت ابطال حق یا احقاق باطل می‌دانند و بر حرمت آن اتفاق نظر دارند. بزرگان هر چهار مذهب فقهی اعطاء هدیه یا رشوه‌ای را که برای تحصیل حق باشد جایز می‌دانند. البته همگی هدیه‌ای را که به واسطه آن قاضی برخلاف معمول قضاوت کند حرام می‌دانند زیرا از مصادیق رشوه است و برخی نیز آن را سُحت می‌دانند. اخذ رشوه از سوی مرتشی حرام است چه به حق حکم کند چه به باطل؛ و این مطلبی است که علماء فقه شیعه و سنی در آن اختلاف رأی ندارند و بسیاری علماء از کلمه «مطلقاً» برای حرمت اخذ رشوه استفاده کرده‌اند.

روش‌شناسی پژوهش

جهت استخراج مدل از روش کیفی تحلیل مضمون استفاده شد. در ادامه به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها به سبب اینکه مدل حاصله مجموعه‌ای از همبستگی را مورد آزمون قرار می‌دهد، از روش کمّی معادلات ساختاری و تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از نرم‌افزار لیزرل برای سنجش صحت ارتباط شاخص‌ها با سازه‌های مربوطه خود استفاده به عمل آمد.

روش جمع‌آوری اطلاعات

به‌طور کلی روش‌های جمع‌آوری اطلاعات به دو بخش کتابخانه‌ای و میدانی قابل تقسیم است:

- در بخش کتابخانه‌ای، اطلاعات مربوط به پیشینه ادبیات و مبانی نظری تحقیق با مطالعه کتاب‌ها، مجلات، پایان‌نامه‌ها و اطلاعات اینترنتی جمع‌آوری‌شده است که برونداد حاصل از این مطالعات مشخص شدن ۳۶۵ شاخص بود که در نتیجه با استفاده از روش تحلیل مضمون این شاخص‌ها به مدل پیشنهادی تبدیل شدند.

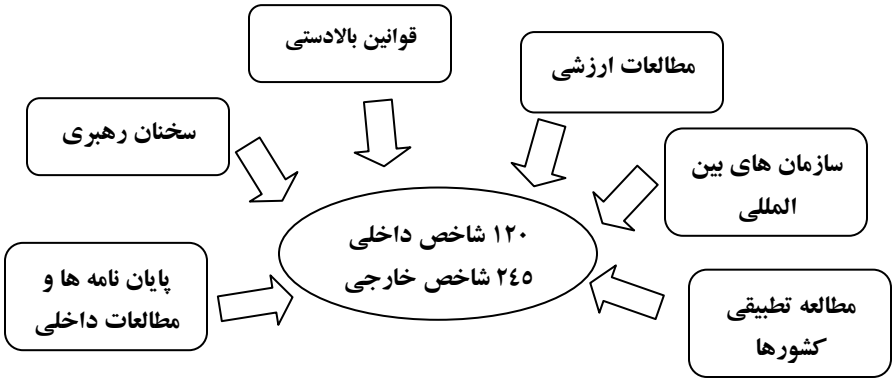

شکل ۱ :منابع استخراج شاخص‌های مؤثر در طراحی مدل بومی مبارزه با فساد اداری

- در بخش میدانی پژوهش جهت بررسی عوامل مؤثر بر مبارزه با فساد اداری از روش پرسشنامه استفاده به عمل‌آمده است.

جدول ۱: مراحل انجام پژوهش

مراحل اجرای تحقیق	روش گردآوری اطلاعات	نحوه تجزیه و تحلیل
انجام مطالعات جهت استخراج شاخص‌های مبارزه با فساد اداری بر اساس مطالعات سایر کشورها و نهادهای بین‌المللی	کتابخانه‌ای	
انجام مطالعات جهت استخراج شاخص‌های مبارزه با فساد اداری بر اساس قوانین بالادستی ایران	کتابخانه‌ای	
استخراج مدل اولیه برای ایران	روش کیفی	روش تحلیل مضمون
تایید اجزای مدل	پرسشنامه	تحلیل عاملی تأییدی
تست مدل اولیه با استفاده از نظر خبرگان و رتبه بندی اجزا	پرسشنامه	ماتریس ارزیابی عملکرد اهمیت

مروری بر پژوهش‌های مرتبط با تحلیل مضمون

مضمون یا تم، بیانگر چیز مهمی در داده‌ها در رابطه با سؤالات پژوهش است و تا حدی معنی و مفهوم الگوی موجود در مجموعه‌ای از داده‌ها را نشان می‌دهد (*Braun & Clarke, 2013*).

تحلیل مضمون طیف گسترده‌ای از روش‌ها و فنون را در برمی‌گیرد. در فرایند تحلیل مضمون با توجه به اهداف و سؤالات پژوهش می‌توان از روش‌های تحلیلی مناسب آن استفاده کرد. در این بخش، چهار روش کاربردی مناسب در تحلیل مضمون مطرح گردیده است که گاهی روش‌های جایگزین تحلیل مضمون نیز مطرح می‌شوند. این چهار روش عبارت‌اند از: کاربرد نرم‌افزارهای رایانه‌ای در تحلیل مضمون، قالب مضامین، ماتریس مضامین، شبکه مضامین و تحلیل مقایسه‌ای که در این پژوهش از روش قالب مضامین استفاده شده است.

توضیح روش قالب مضامین

یکی از ابزارهای مناسب در تحلیل مضمون، تحلیل قالب مضامین[1] است. قالب مضامین معمولاً در تحقیقاتی بکار می‌رود که تعداد متون و داده‌های مورد بررسی آن‌ها زیاد باشد (مثلاً ۱۰ تا ۳۰ منبع) این تکنیک که نخستین بار توسط کینگ[2] معرفی گردید فهرستی از مضامین شناسایی‌شده در ادبیات نظری و یا استخراج شده از متن داده‌ها را به صورت درختی و سلسله مراتبی نشان می‌دهد. ویژگی کلیدی این تکنیک، سازمان‌دهی سلسله مراتبی مضامین و گروه‌بندی مضامین سطوح پایین‌تر در قالب خوشه‌ها و ایجاد مضامین سطح بالاتر از آن‌ها است در نتیجه پژوهشگر می‌تواند جهت سازمان‌دهی مضامین شناسایی‌شده از چهار یا پنج سطح استفاده کند. پس از ایجاد قالب مضامین، این قالب به طور پیوسته مورد بازبینی و اصلاح قرار می‌گیرد تا جایی که درک کاملی از متن مورد بررسی برای پژوهشگر فراهم گردد. به منظور اصلاح قالب مضامین می‌توان مضمونی را حذف نموده و یا مضمون جدیدی را اضافه نمود؛ همچنین می‌توان قلمرو یک مضمون، سطح و جایگاه آن را در سلسله مراتب تغییر داد. در صورتی می‌توان ادعا نمود قالب

1-Template Analysis
2-King

مضامین، نهایی و تکمیل‌شده است اولاً همه داده‌ها کدگذاری شده باشند، ثانیاً حداقل دو بار داده‌های کدگذاری شده مطالعه گردد و ثالثاً نظر دو یا چند نفر خبره در خصوص سلسله مراتب مضامین بیان می‌گردد *(King, 2014)*. در این پژوهش با بررسی ادبیات داخلی و بین‌المللی ۳۶۵ شاخص شناسایی شد و از ۳۶۵ شاخص استخراج‌شده ۲۴ مضمون اساسی، ۸ مضمون سازمان دهنده و ۴ مضمون فراگیر استخراج شد.

طراحی پرسشنامه

با طراحی پرسشنامه تلاش شد تا ابزار مناسبی برای گردآوری داده‌ها طراحی شود و با انتخاب نمونه آماری از بین جامعه آماری تحقیق، داده‌های عینی مورد نیاز جمع‌آوری گردد. سؤالات پرسشنامه از نوع بسته بوده و از طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت استفاده شده است در سمت راست اهمیت شاخص در مبارزه با فساد سنجیده شده است و در سمت چپ وضع موجود شاخص‌ها مورد ارزیابی قرار خواهند گرفت. روش توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، روش اینترنتی (پست الکترونیکی) و بعضاً مراجعه حضوری بوده است. برای تأیید اجزای مدل که توسط روش تحلیل مضمون شناسایی شد از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری به وسیله نرم‌افزار لیزرل استفاده شد.

جامعه آماری و نمونه آماری و روش نمونه‌گیری

پس از انجام مراحل فوق، پرسشنامه تحقیق در بین برگزیدگان جامعه آماری توزیع شد. جامعه آماری تحقیق حاضر کارمندان بازرسی و نظارت، حراست و مدیران اجرایی دستگاه‌های اجرایی منتخب و تعدادی از اساتید دانشگاه آشنا به بحث مبارزه با فساد اداری انتخاب شدند. با استفاده از فرمول نمونه‌گیری و با قرار دادن مقادیر، حجم نمونه برآورد شده ۶۰ نفر در نظر گرفته شد. برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای استفاده به عمل‌آمده است. بر اساس قانون مدیریت خدمات کشوری وزارتخانه‌های ایران را می‌توان به گروه حاکمیتی، گروه اجتماعی فرهنگی، گروه خدماتی و گروه اقتصادی تقسیم کرد که در این بین چون بخش‌های داخل و خارج از دولت باید مدنظر قرار گیرد در حوزه نظارت علاوه بر ناظران مستقر در دولت از نهادهایی چون سازمان بازرسی و دیوان محاسبات نیز استفاده خواهد شد. برای گروه اقتصادی، بانک‌های کشاورزی و ملی از گروه بانک‌ها و وزارت صنعت معدن و تجارت انتخاب شدند. وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات از گروه خدماتی انتخاب

گردید و همچنین در گروه حاکمیتی معاونت منابع انسانی ریاست جمهوری و تعدادی از کارکنان سازمان بازرسی کل کشور انتخاب شدند. مدیران و کارشناسان تخلفات اداری و حراست و بازرسی دستگاه‌های مرکزی در شهر تهران و نیز اساتید دانشگاه مسلط به این حوزه را مد نظر بوده‌اند. لازم به ذکر است این طرح تحقیقاتی در یکی از نشست‌های تخصصی مرکز آموزش مدیریت دولتی که با حضور نمایندگان هیات‌های رسیدگی به تخلفات اداری دستگاه‌ها بود نیز ارائه شد و پرسشنامه‌ای نیز برای اعضا مدعو ارسال شد که مجموعاً ۹۰ پرسشنامه توزیع شد و ۶۶ پرسشنامه عودت داده شد.

محاسبه روایی و پایایی پرسشنامه

جهت محاسبه روایی از روایی صوری استفاده به عمل آمد و ۱۵ نفر از خبرگان سؤالات پرسشنامه را بررسی و ارتباط آن را بررسی نمودند. به منظور بررسی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که کلیه ضرایب هر سازه بالاتر از ۰.۷ محاسبه گردید.

اهداف و سؤالات:

سئوال ۱. مدل بومی مبارزه با فساد اداری ایران دارای چه اجزایی است؟

سوال ۲. آیا بین ابعاد و شاخص‌های مبارزه با فساد که برگرفته از روش تحلیل مضمون هستند به لحاظ آماری رابطه معناداری وجود دارد؟

پاسخ به سئوال اول:

با عنایت به اینکه در طرح حاضر شاخص‌ها از ادبیات استخراج شدند، جهت کدبندی از روش تحلیل مضمون استفاده شد. از این مرحله به بعد فرآیند کدگذاری توصیفی و تفسیری شاخص‌های استخراج‌شده آغاز گردید. ضمن کدگذاری، برخی از مضامین اصلی شناسایی شدند سپس این مضامین در قالب مضامین سازمان دهنده و در نهایت مضامین فراگیر طبقه‌بندی شدند. لازم به ذکر است که یادداشت‌برداری و ثبت اندیشه‌ها و تفسیر داده‌ها در طول مراحل مختلف کدگذاری انجام شد تا به استخراج مدل کمک کند. با بررسی ادبیات داخلی و بین‌المللی ۳۶۵ شاخص شناسایی شدند که از ۳۶۵ شاخص استخراج‌شده ابتدا ۲۴مضمون اساسی و سپس ۸ مضمون سازمان دهنده با استفاده از روش قالب مضامین شناسایی شد و۸ مضمون نهایی در قالب ۴ مضمون فراگیر جمع‌بندی شد.

جدول ۲: فراوانی مضامین سازمان دهنده

مضامین سازمان دهنده	فراوانی	مضامین سازمان دهنده	فراوانی
آموزش عمومی	۲۳	توسعه اخلاق حرفه‌ای	۱۸
بسترسازی اخلاقی	۸	توسعه نوآوری در دولت	۹
دسترسی به اطلاعات	۷	شفافیت	۲۵
رقابت سیاسی سالم	۶	شناسایی نقاط آسیب‌پذیر	۵
مشارکت عمومی	۱۵	عدالت اقتصادی	۴
پاسخگویی مدیران	۱۴	عزم رهبران به مبارزه با فساد	۲
نظام منابع انسانی مبتنی بر اخلاق	۲۱	قوانین مبارزه با فساد	۱۹
ارتقا اخلاق فردی	۱۵	نهادهای نظارتی	۸
اصلاح ساختار و فرایندها	۱۹	هم‌راستایی و یکپارچگی سیاست‌ها	۱۳
اصلاح فضای کسب‌وکار	۱۷	نظارت مستمر	۷
بهسازی نیروی انسانی	۱۴	نهادهای نظارتی	۱۷
تشدید مجازات	۱۶	نظارت مدنی	۲۹
کارآمدی دادگاه‌ها	۸	سیاست‌زدایی از فرایند قضایی	۹
همکاری‌های قضایی بین‌المللی	۱۵		

پاسخ به سئوال ۲: به منظور سنجش مجدد مدل استخراج شده از روش تحلیل مضمون با استفاده از پرسشنامه‌ای با ۸۱ شاخص استفاده گردید که بر اساس مقیاس لیکرت تنظیم شد و از اهمیت هر عامل سوال گردید.

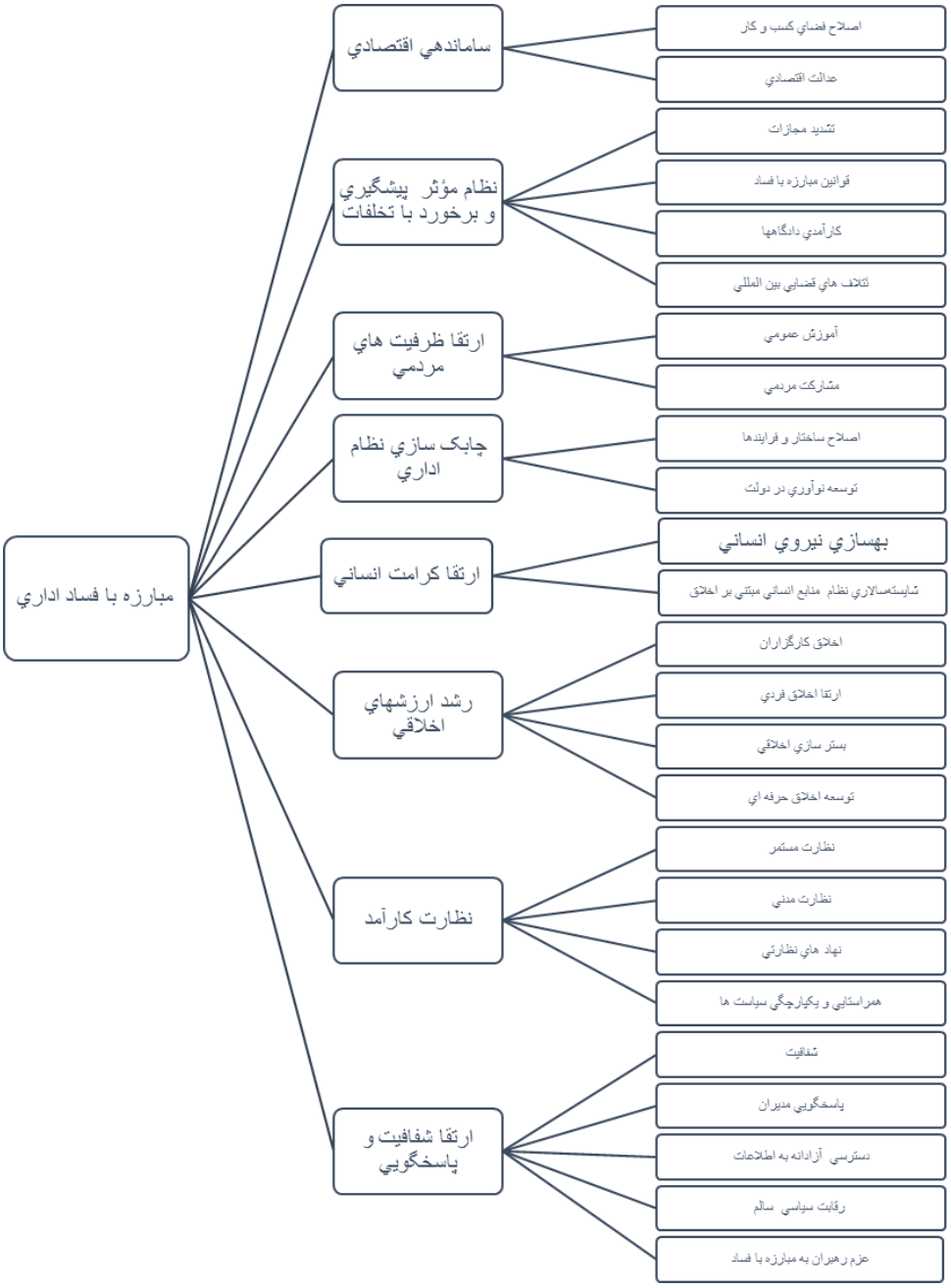

شکل ۲: مدل بومی مبارزه با فساد اداری

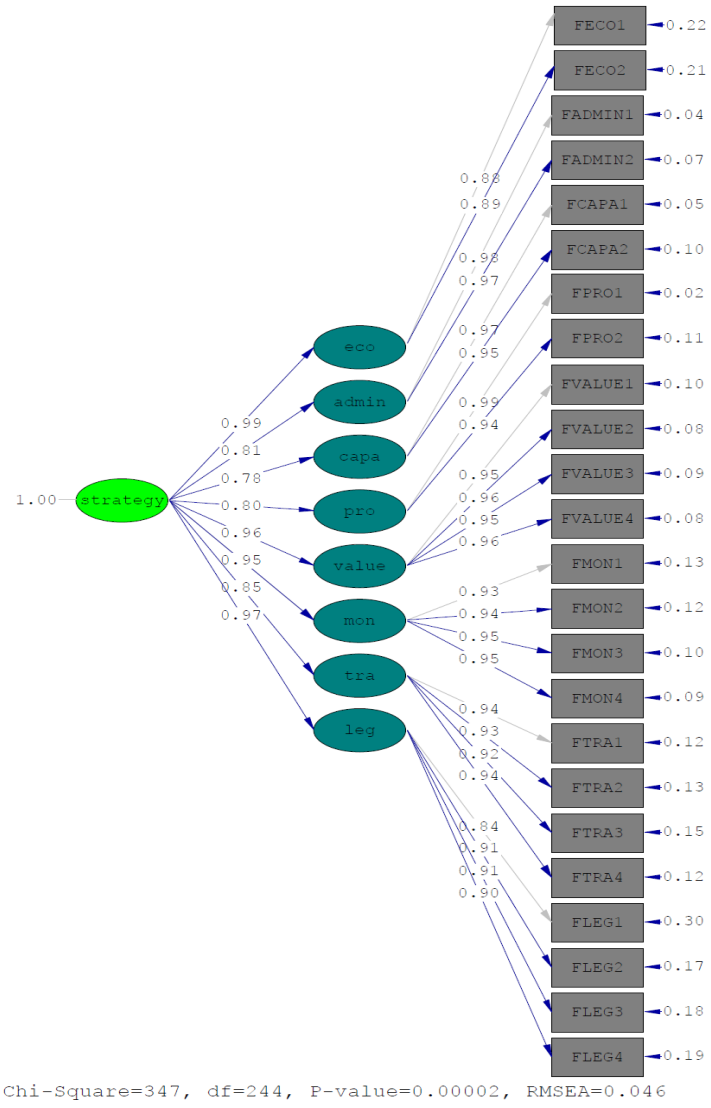

شکل ۳: تحلیل رابطه اجزا استراتژی مبارزه با فساد اداری

نتیجه‌گیری

مبارزه با فساد اداری نیازمند مطالعات جامع‌نگر است. در این پژوهش که برگرفته از پایان نامه دوره دکتری نویسنده اصلی است ضمن انجام مطالعه جامع در زمینه ادبیات پژوهش بیش از ۴۶ پژوهش داخلی و ۳۰ پژوهش خارجی مورد بررسی قرار گرفت که نهایتاً از ادبیات مذکور ۳۶۵ شاخص استخراج گردید. جهت تبدیل این شاخص‌ها به یک مدل جامع از روش تحلیل مضمون استفاده شد و سرانجام مدلی با ۳ بعد و ۸ مؤلفه و ۲۴ شاخص شناسایی شدند. ابعاد اصلی مدل جامع عبارت از پیشگیری، ساماندهی نهادی و نظام نظارت و برخورد مؤثر با تخلفات است.

نکته حائز اهمیت این است که برای مبارزه با فساد نمی‌توان تنها بر یک بعد خاص تمرکز نمود بلکه باید بر تمامی ابعاد توجه نمود. به‌طور مثال اگر در حوزه ارتقا ظرفیت‌های مردمی یا ساماندهی نظام سیاسی و پاسخگویی توجهی نشود و تنها بدنبال اصلاحات اقتصادی یا نظارتی باشیم بعید است که شاهد ریشه‌کنی مریضی صعب‌العلاج فساد باشیم. در ادامه پژوهش رابطه هر بعد با شاخص‌های زیر مجموعه از روش تحلیل عاملی تاییدی نیز مورد سنجش قرار گرفت که بدین منظور پرسشنامه مورد نظر طراحی و در اختیار خبرگان قرار گرفت و نتایج آن موید رابطه معنادار بین ابعاد و شاخص‌ها پیشنهادشده از روش تحلیل مضمون است. مدل نهایی این تحقیق بانام 3P به‌صورت زیر معرفی شد.

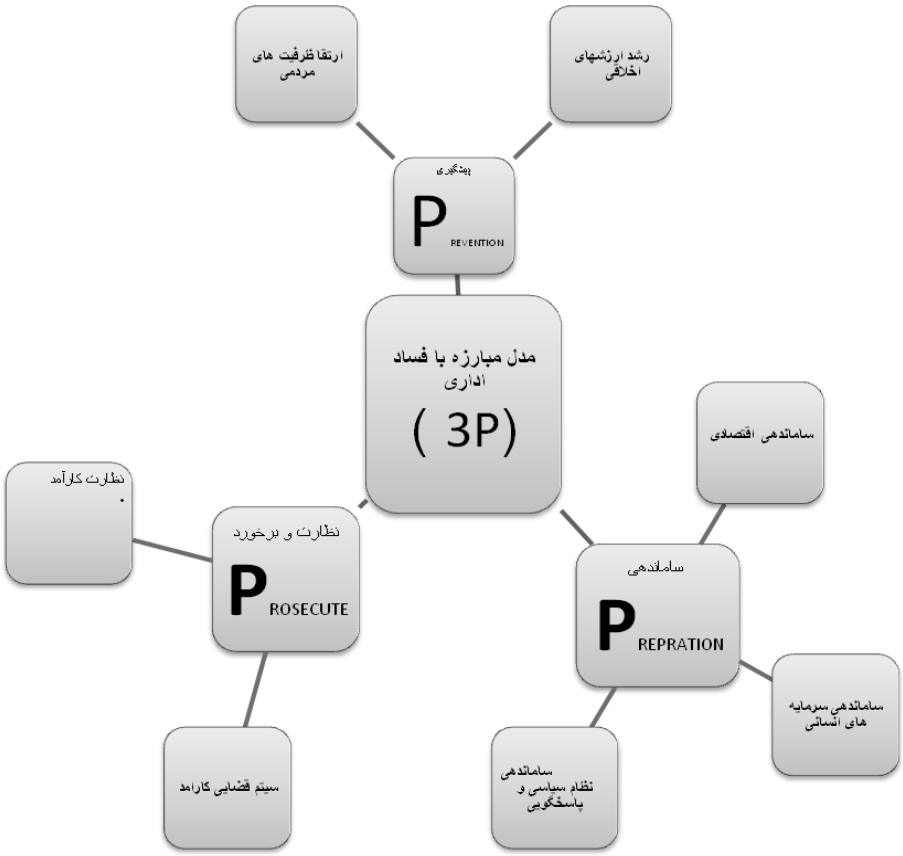

شکل ۴: مدل مبارزه با فساد اداری

الف) تمایز با مطالعات پیشین

- از ۴۳ پژوهش فارسی بررسی‌شده ۲۴ تحقیق سطح ملی بوده که ۱۲ مطالعه آن به تأثیر یک متغیر خاص بر فساد است مانند حقوق –پورسانت و ۹ مطالعه دیگر بر علل بروز فساد اشاره داشته‌اند.
- ۴ مطالعه که دو مورد آن دارای مدل یکسانی است هم جنبه ملی داشته هم به دنبال ارائه راهکار بوده و همچنین بر چند بعد تمرکز داشته‌اند که با موضوع تحقیق شباهت دارند.
- مطالعات بین‌المللی انجام‌شده توسط مجامع بین‌المللی عمدتاً با رویکرد این پژوهش مشابهت دارند که در این بخش مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

ب) مطالعات داخلی

- در بین مطالعات داخلی صورت گرفته بیشترین نزدیکی به پایان‌نامه بهزاد فرخ سرشت است که در پایان‌نامه دکتری خود تحت عنوان «بررسی عوامل مؤثر در بروز فساد اداری به منظور ارایه الگویی جهت کاهش اثرات آن در روند توسعه جمهوری اسلامی ایران» به شناسایی عوامل مؤثر در بروز فساد در نظام اداری ایران و چگونگی مقابله با آن و شناخت واقعی ریشه‌ها و علل بروز فساد اداری به منظور فراهم آوردن زمینه کافی جهت ارائه الگوی مناسب با جامعه ایران اسلامی برای کاهش فساد اداری پرداخته است. یافته‌های این پژوهش شامل رتبه‌بندی متغیرهای مؤثر در بروز فساد اداری و همچنین رتبه‌بندی راهکارهای مؤثر در مبارزه با آن، روش‌های اتخاذشده در مبارزه با فساد اداری در کشورهای موفق در این زمینه، وجود رابطه خطی میان عوامل ایجاد فساد اداری و نیز روش‌های مبارزه با آن بوده است. لازم به ذکر است که ایشان ۱۱ راهکار و ۱۲ علت بروز فساد را تشخیص داده بودند. در نهایت وی مدل مبارزه با فساد اداری مبتنی بر راهبردهای مدیریتی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی مدنی بر اساس مبانی نظری و یافته‌های تحقیق، ارائه کرده است.

ج) مطالعات خارجی

- در بین مطالعات انجام‌شده در خارج از کشور می‌توان به پایان‌نامه دکتری دِستا[1] تحت عنوان "تدوین استراتژی مبارزه با فساد در اریتره" اشاره کرد. ایشان ضمن تشخیص ۴ بخش اقتصادی، اجتماعی سیاسی و اداری ۲۵ راهکار را ذیل آن شناسایی کرده بودند.
- در بین مطالعات بین‌المللی نزدیک‌ترین مدل‌ها به مدل پژوهش، مدل سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) و نمایندگی ایالات متحده آمریکا برای توسعه بین‌المللی هستند که مطالعات آژانس امداد رسانی آمریکا در ۴ بخش تقویت، پیشگیری و نهادسازی و فعالیت‌های آگاه‌سازی عمومی با ۲۴ راهکار ارائه نموده‌اند که بسیاری مسائل ازجمله توجه به اخلاق فردی و خودسازی، عدم توجه جدی به آموزش‌های پیشگیرانه و نقش جدی رهبران از اهم آن هستند.

1-Desta

- بانک توسعه آسیایی و سازمان همکاری‌های اقتصادی OECD به منظور ارائه چارچوب مبارزه با فساد در کشورهای عضو اقدام به ترسیم خط مشی مبارزه با فساد برای کشورها نموده است که در آن ۳ پایه اصلی را مدنظر قرار داده است. پایه‌های اصلی خط‌مشی مذکور عبارت‌اند از پایه ۱: توسعه سیستم‌های شفاف و اثربخش حوزه عمومی، پایه ۲: تقویت اعمال مبارزه با رشوه و ارتقاء سلامت در عملیات کسب‌وکار، پایه ۳: پشتیبانی از درگیری فعال عموم. در ذیل سه پایه ۳۵ راهبرد ارائه‌شده است.

جدول ۳: مقایسه بین مضامین مدل تحقیق حاضر با دو مدل بین‌المللی -منبع نگارنده

زرندی	Usaid	OECD
پاسخگویی مدیران	افزایش پاسخگویی	سیستم‌هایی برای ارتقاء شفافیت از طریق افشا و یا نظارت بر دارایی و بدهی و ...ممنوعیت یا محدودیت کردن تعارض منافع
	افشاء مالی و هدایا	
اخلاق کارگزاران		
ارتقا اخلاق فردی		
اصلاح ساختار و فرایندها	ساده‌سازی رویه‌ها و برنامه‌های دولت	
اصلاح فضای کسب‌وکار	افزایش سرعت فرآیند خصوصی‌سازی	ساده‌سازی محیط قانونی با حذف قوانین که هم‌پوشانی دارند و باری در جهت بهبود کسب‌وکار
آموزش عمومی		آمادگی و اجرای برنامه‌های آموزشی به منظور ایجاد فرهنگ مبارزه با فساد
بسترسازی اخلاقی		
تشدید مجازات	جریمه نمودن مسئولان متخلف	
توسعه اخلاق حرفه‌ای	بهبود استانداردهای اخلاق	ارتقاء حکمرانی خوب شرکت‌ها که در آن کنترل‌های درونی کافی مانند اصول اخلاق یا راه‌اندازی راه‌های ارتباطات مؤثر، آموزش کارکنان را به همراه داشته باشد. ارتقاء کدهای اخلاقی از طریق استانداردهای درونی یا آموزش‌های فرهنگی و به منظور اطمینان درک صحیح مسئولیت‌ها
توسعه نوآوری در دولت		
رقابت سیاسی سالم		سیستم‌های به منظور دسترسی به اطلاعات شامل تأمین وجوه طرفین سیاسی و رقابت‌های انتخاباتی و هزینه‌ها.
شفافیت		سیستم‌هایی برای تهیه گزارش‌های عمومی از عملکرد و تصمیم‌سازی‌ها
	اطمینان از استقلال رسانه‌ها و توانایی آن‌ها در دسترسی به اطلاعات	پیاده‌سازی اقداماتی که دسترسی عموم به اطلاعات مناسب را فراهم آورد. اطمینان از آزادی مردم و رسانه‌ها برای دریافت و ارائه اطلاعات عمومی در زمینه فساد با توجه به قوانین داخلی و اثربخشی عملیاتی اداره
	شکل‌دهی سیستم مدیریت مالی مدرن	سیستم‌هایی برای ارتقاء شفافیت مالی -مطابقت با استانداردهای بین‌المللی موجود و اقداماتی برای نظارت بر مؤسسات مالی
	شکل‌دهی تأمین رقابتی	رویه‌های شفاف مناسب برای خرید عمومی که رقابت عادلانه را

زرندی	Usaid	OECD
		ایجاد نموده و فعالیت‌های فاسد را مانع شود
	فرآیند بودجه‌ریزی باز - با تشکیل گردهمایی و تشویق شهروندان جهت مشارکت در بودجه محلی	
عزم رهبران به مبارزه با فساد		
قوانین مبارزه با فساد	فراهم آوردن قدرت تعقیب و بازرسی قوی امکان بازجویی و تعقیب مدیران ارشد	اطمینان از وجود و اجرای اثربخش قوانین ضد پول‌شویی
		حساب‌های شفاف و تنبیهات اثربخش برای حذف رشوه از مسئولان عمومی - وجود و اجرای اثربخش قوانین برای حذف پشتیبانی‌های غیرمستقیم از رشوه اطمینان از وجود قوانین با تضمین‌های بازدارنده که به صورت فعال و اثربخش مبارزه با تخلف رشوه مسئولان دولتی
		اطمینان از وجود قوانینی که متخلفان دریافت رشوه تحت تعقیب مقامات ذی‌صلاح قرار گیرند.
کارآمدی دادگاه‌ها	سیاست‌زدایی اجرای قانون	
	ارتقاء اصلاحات قضایی (استقلال قضایی از اجرا)	
مشارکت عمومی	ایجاد درک عمومی از نتایج و علل فساد	آغاز فعالیت‌های آگاه‌سازی عمومی در سطوح مختلف
	شکل‌دهی مشارکت خصوصی-دولتی در مبارزه با فساد	پشتیبانی از NGO هایی که سبب ارتقاء سلامت و مبارزه با فساد هستند.
نظارت مدنی	تشویق مشارکت خصوصی - دولتی (به عنوان گروه‌های ناظر)	حفاظت از مخبرین)
		اقداماتی که به مسئولان این اطمینان را بدهد گزارش‌های مالی اعلامی. استقرار سیستم گزارش دهی عمومی برای قضات و سایر آژانس‌های دولتی که شامل افشا فعالیت‌هایی در زمینه ارتقاء سلامت و پاسخ گوئی و مبارزه با فساد. سیستم‌های دریافت شکایت‌ها که از ارتباطات مناسب بین دولت و کارکنان خدمات کسب‌وکار، اطمینان یابد.
نظارت مستمر	تشکیل آمبودزمان به عنوان عامل مستقل برای رسیدگی به شکایات	ارتباطات هم کارانه با گروه‌های جامعه مدنی درگیری NGO ها در نظارت بر برنامه‌ها و فعالیت‌های بخش عمومی
	ارزیابی پایه‌ای برای اندازه‌گیری و پیشرفت	رویه‌های نظارتی مناسب که قابل کاربرد برای اداره عمومی و بخش عمومی باشد
نظام منابع انسانی مبتنی بر اخلاق	تغییر در مشوق‌ها در برابر رفتارهای مثبت	توسعه سیستم‌هایی برای پرداخت مکفی برای حفظ زندگی مناسب
		توسعه سیستم‌های شفاف برای استخدام و ارتقاء شفاف برای کمک به جلوگیری از سوء استفاده از
		توسعه سیستم‌های مشخص گردش شغلی به منظور پیشگیری از فساد
نهادهای نظارتی		مطابقت با استانداردهای بین‌المللی موجود و اقدامات برای نظارت بر مؤسسات مالی
هم‌راستایی و یکپارچگی سیاست‌ها	شکل‌دهی نقش بازرسی کل با اطمینان از نظارت بر عملیات دولت با توسعه موقعیت جدید	ارتقاء نهادهای رسیدگی و بازرسی عمومی
همکاری‌های قضایی بین‌المللی		تقویت همکاری چند جانبه با سایر کشورها در زمینه معاضدت‌های قضائی مانند بازگشت اموال

References

1- Braun, V. & Clarke, V. (2013), "Teaching thematic analysis: Overcoming challenges and developing strategies for effective learning",Qualitative Research in Psychology, Vol. 3 ,The Psychologist, 26 (2). pp. 120-123. ISSN 0952-8229.

2- Chêne, M; Heinrich, H. (2013). CORRUPTION IN THE HEALTH SECTOR IN VIETNAM. tihelpdesk@transparency.org.

3- Collier, A (1999). Explaining Corruption: An Institutional-Choice Approach . The International Studies Association 40th Convention .Washington D.C.

4- Constitution of the Islamic Republic of Iran, 1989.

5- Desta, Y. (2004). Designing Anti-Corruption Strategies for Developing Countries: A Country Study of Eritrea .University of horth Carolina state.[Ph.D]. NC State Theses and Dissertation.

6- Dorhoi, M .(2005) Anti-Corruption Strategies and Fighting Corruption in Central and Eastern Europe.

7- Farrokh Saresht, F. (2003). Investigating the Factors Influencing Corruption in order to provide a model for reducing its effects on the development of the Islamic Republic of Iran. Doctoral Thesis, Islamic Azad University, Science Research Branch (In Persian)

8- Frederick, S, Langseth, P .(1997) .The Role of Public Administration in fighting Corruption .International Journal of Public Sector Management ، Vol. 10, No.5. 311-330.

9- Hope, K.R. (1999). Corruption in Africa: A Crisis in Ethical Leadership. Public Integrity. 1(3): 289-308

10- Huberts, L. (1998) .What can be done against public corruption and fraud: expert views on strategies to protect public integrity .Crime, law & social change .29 (2-3). 209–224.

11- King N, (2014), qualitative research in Interviews. C Publications Ltd Sage: London.

12- LaFree, G. .(2004). Corruption as a Global Social Problem ."Handbook of Social Problems: A Comparativ International Perspective.

13- McCusker, R .(2006) .Review of anti-corruption strategies . .Australian Institute of Criminology Retrieved from http://www.aic.gov.au.

14- Nur-tegin, K & Jakee, K. (2019). Does corruption grease or sand the wheels of development? New results based on disaggregated data. The Quarterly Review of Economics and Finance. 17 (73). Pp. 1-12.

15- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). https://www.oecd.org.

16- Rafi pour, F. (2009). Social Cancer Corruption. Tehran: Publication Joint Stock Company. (In Persian)

17- Rose-Ackerman, S .(1996) .The Political Economy Of Corruption: Causes End Consequences .World Babnk.
18- Shah, A & Huther, J .(2000) .Anti-corruption policies and programs: a framework for evaluation .World Bank policy research working paper no. 2501. http://ssrn.com/abstract.
19- Shah, A. (2007). Tailoring the Fight against Corruption to Country Circumstances. In A. shah, Performance Accountability and Combating Corruption (pp. 233-235). washington D.C: World Bank Publications.
20- Soot, M (2012). The Role of Management in Tackling Corruption, Baltic Journal of Management, Vol. 7, No. 3, pp. 287-301.
21- Transparency International (TI). (2017). CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2015. http://www.transparency.org/cpi2015#results-table.
22- United States Agency for International Development (USAID). WWW. usaid.gov.
23- Zarandi, S; Vaezi, R; Rezaei Manesh, B (2013). Designing Native Anti Corruption in Iran. PhD thesis, Allameh Tabataba'i University. (In Persian).